

PREDIKAN PÅ 16:E SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET DEN 8/9 1940
I GAMLEBY KYRKA.
TEXT IUK 7:11-17.

PSALMER: 572:1-2, 478:1-6, 476:4, 479:1-3, 592:9.

I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen

Låt oss bedja!

Upplys oss, Herre, med ditt ord,
Att vi på denna mörka jord
ifrån din väg ej vike.
Och för oss sist i Kristi tro
Från "Dödens skugga", där vi bo,
Till ljuset i ditt rike. Amen. (Sv.Ps. 480:5)

Kyrkoåret följer icke sällan naturen i dess växlande lopp. Under april- och maj-veckor, då det nya livet spränger sina höljen i lund och mark, då gå vi från den skira grönskan in i templet och lyssna till orden om Hans liv. "som döden övervann i påskens morgonstunder" och orden om Anden: "edra ynglingar skola hava drömmar", som det heter i Pingsdagens epistel. - Nu har suset blivit mörkare till sin klangfärg i våra skogar, ljuset har blivit sparsammare och grönskan har blivit äldre även till sitt utseende - med ganska många rödbruna eller gula fräckar. Och när så naturen talar om höst och avtynande och undergång, då kommer den 16 Söndagen efter Trefaldighet och befäller oss att i våra högmässor runtom i landet betrakta "Dödens skugga".

Det råder dock en viss motsägelse mellan överskriften över vår söndag som helhet - "Dödens skugga" - och överskrifterna över de enskilda texterna: "Anden giver den invärtes människan kraft (episteln), "Jesus uppväcker Lasarus" (I högm.), "Livet segrar över döden" (I Aftons.), "Jesu makt att giva liv" (II Högm.), och "Kristus ger mod både att leva och att dö" (II Aftons.). Och i alla de psalmer, som vi idag sjunga, höst - och gravpsalmer, är hoppets ton trots allt den starkaste, som ett ledmotiv i bakgrunden av all dödsklagan, ett ledmotiv, som arbetar sig fram och vinner seger i sista versens final. Så skall också vår sista psalmvers i dagens högmässa få vara idel lovsång.

Och detta ljus - denna segrande glädje - i psalmer och texter, det underliga skimret över förgängelserns verklighet, det kommer på ett eller annat sätt från Kristus, "Guds levande Ord oss givet". Liksom allt ljus och all värme i naturens värld i sitt yttersta ursprung härstammar från Solen, så strömmar också allt ljus i Andens värld från den Sol, som gick upp 3 dagar efter Golgata, då stenen var kastad åt sidan och då den öppna graven vittnade om att "Döden var dödad". "Och ängeln var att skåda såsom en ljungeld och hans kläder voro vita såsom snö", vittna kvinnorna om påskmorgonens under enligt den förste evangelisten. En strimma av skinande vitt ljus vilar sedan den morgonen över

all förgängelse, och ingen kan avskärma det ljuset, ingen kan helt mörklägga människolivet efter den dagen - lika litet som någon gudsförnekare kan släcka Solen på himmelens fäste. Kristus har dött och uppstått: hans lärjungar kan därför aldrig tala om Död, aldrig sjunga om död utan att de på samma gång sjunga och tala om Liv. Dessa tvenna, Liv och Död, Mörker och Ljus, de ha tvinnats samman av Gud själv, både i Skapelseverket med dess växling av natt och dag och i Återlösningsverket med dess hemlighetsfulla enhet av Kors och Uppståndelse, Golgata och Påsk:

"Ångest skall föda det hopp, som oss gläder
Plåga skall vändas i hälsa och bot"

"Sorgen skall dö,
Sällhetens frö
Springa i blomma på himmelens ö".

Kristus mitt i Dödens värld, ljusknippet över bårtäcket - det är också den bild, som dagens evangelium ställer fram för vår blick. Den korta och enkla texten har nyss blivit uppläst från altaret. Den berättar för oss om "Änkans son i Nain". Den står i det 7:de kapitlet hos evangelisten Lukas, men eljes ingenstädes i vårt Nya testamente. Författaren till det 3:dje evangeliet, som enligt sin egen förklaring i det första kapitlets inledande versar "grundligt efterforskat allt ända ifrån begynnelsen", har väl funnit även denna lilla berättelse, som var välkänd och gick från man till man i den lilla staden Nain i Galiléen, fjärran från de stora stråkvägarna, men som väl glömdes bort och försvann blans människor utanför den obetydliga orten; de hade så mycket annat att tala om: Lazarus uppväckelse i Betania, som låg alldeles utanför huvudstaden, uppväckelsen av Jairi dotter - hennes far var ju dock synsgogföreståndare - andra märkliga händelser att förtiga. Nain var ett samhälle av ringa betydelse - staden nämnes icke i hela Bibeln på något annat ställe än här i Lukas evangeliets 7:de kapitel. Och modern var en änka, namnlös liksom sin son: vi får aldrig veta, vad någon av dessa två hette. Men vi är glada, att Lukas, ensam bland de 4 evangelisterna, tack vare sitt samlarnit, kunnat infoga även denna pärla i det smycke, som hans evangelium är, och så bevarat till oss de få rderna om änkan i Nain och hennes unge son.

Nu kan man visserligen undra vad vi kunna hämta för tröst ur en text sådan som denna. Det finns väl knappast någon här i kyrkan idag, som icke någon gång gått bakom en kista - kanske ha vi gått som små barn bakom fars eller mors kista, kanske som vuxna bakom ett barns vita trähölje. Eller också var det en annan, lika kär, som blev bortburen. Men ingen av oss har tillhört ett begravningsfölje, som i likhet med sorgetåget i Nain hejdades på vägen, befallt av Livets konung att stanna. Kanske bad du en förtvivlad bön, att det skulle ske så. Men bärarna gick obevekligt vidare, med avmätta steg, och framkomna till sitt mål sänkte de utan förskoning sin börda i djupet. Sedan gick man hem och försökte vänja sig vid, att den rösten inte hördes längre, att de välkända stegen

i trappor och rum aldrig mera skulle komma tillbaka. - Och nu får vi veta, att en gång, för snart 2000 år sen, var det en änka som berett sig på denna mörka ödslighet, berett sig på värre ting än så, på det fullständiga armodet, sedan nu sonen följt hennes man i spåren - men hon fick genom ett under se sina ögons tröst igen, höra honom komma och gå, sjunga och arbeta. Om jag förlorat en rikedom, så länder det mig till föga glädje att veta, att en kvinna för 2 årtusenden sedan vunnit en rikedom. Någon verklig tröst kan jag inte finna i ett sådant textord.

När kristen predikan århundradena igenom stått inför sådan tröstlös sorg, har den tillgripit en ganska egendomlig utväg. Människan sörjer en älskad bortgången och vill ha det förlorade åter till Livet. Guds Ord säger till den sörjande människan: Du skall själv dö, följa den begråtne döde efter på vandringen ur Livets land in i Dödens rike. Även änkan i Nain slutade omsider sina dagar, och samma öde vedefors hennes son. Evig lever ingen här, icke heller de människor, som Jesus, Herren, under sin jordiska vandring uppväckte från de döda. - Men Guds Ord går ännu längre. Det säger dig, att du på andra sidan av den mörka floden skall svara för det liv, som du levat här. Hur denna dom skall tillgå, vet vi icke säkert. Herrens olika ord om "den yttersta dagen" kan icke sammanfogas till en entydig och klar bild utan kvarlämnar ett hälsosamt dunkel i lärjungens sinne. Vi märker ju, att vissa av våra handlingar "går igen" redan här i tiden, man får "uppskära, vad man sått" av osanning, kärlekslöshet och slapphet. Det kan gå 10 år eller 20 år, men en dag händer det, att man genom det yttre livet självt får straff för någonting, som man gjort och som man trodde vara höljt i glömska. Vi kan vara övertygade om att samma lag om sådd och skörd bevarar sin giltighet även efter döden. Hur det skall ske, veta vi icke. Men den lag, som domen skall gå efter, den lagen känner vi, och ingen kan undfly den: "Vad gott är har han kungjort för dig, o människa. Ty vad annat begär väl Herren av dig, än att du gör vad rätt är och vinnlägger dig om kärlek och vandrar i ödmjukhet inför din Gud?"

Så säger Herrens ord idel bittra ting till oss. Hela vår tillvaro är inbäddad i Död och Förmultning. Och över varje barn, som leker på gatan, hänger detta öde: Vad du än gör för ont i ditt liv på denna blodbesudlade Jord, så kommer du att få igen det: människor hämnas, staten hämnas, genom domstolar och fängelser; folken hämnas efter 20 års fred med nya krig, ve de besegrade, och ve segrarna, nästa gång är det deras tur: livet är en enda sjudande kittel av Hämd. - Detta är Bibelns uppfattning om den värld, till vilken vi födas. Och till yttermera visso slår Bibeln fast, att Döden och Vreden med full rätt kastar sin skugga över Jorden, ty "människorna äro onda". Guds dom är det yttersta hotet, ovanpå allt annat.

Härtill fogar nu Bibelns författare vissa andra drag, av vilka det viktigaste är följande: Mitt i den sönderslagna världen, mitt i den så föga uppbyggliga världshistorien står det ett Kors, rest uppemot skyn, och på det korset hänger en man och kämpar med Gud en

fredagskväll. Allt ont och allt bittert har gaddat sig samman mot Honom för att om möjligt söka åstadkomma, att också han blir ond i sitt hjärta. Det är nämligen så, att när all den här ondskan i världen träffar en stackars människa, så blir den människan bitter d.v.s. hon blir själv ond, och det är på det viset, som fördärvets makter breder ut sig och håller sig uppe undan för undan. Intill denna fredagskväll har Mannen på Korset hållit hela eländet ifrån sig: "Denne man har intet ont gjort", säger en av rövorna vid hans sida, och det var ett sant ord från orena läppar. Men nu gällde det den stora slutkampen, som pågick från tredje timmen till nionde timmen. Och icke ett ont ord kom ur hans mun, icke en ond tanke uppsteg i hans hjärta. En obruten och obesegrad Kärlek var det, som tystnade, då Mannen på Korset böjde sitt huvud och gav upp andan. Detta var något alldeles nytt i Ondskans dittillsvarande verksamhet - det var första gången, som den icke kom någon vart, hur den än vände sig. Ondskans tvillingbroder, Döden, ansåg sig däremot ha all anledning till belåtenhet den fredagskvällen. Han hade icke misslyckats: död var Mannen på Korset i alla fall, "korsfäst, död och begravnen. Nederstigen till dödsriket". Denna glädje varade till söndag morgon. Då kom några kvinnor utifrån graven och de grät och log om vartannat: han var icke där, stenen var bortvältrad. Strax efter kom Petrus; han hade förnekat honom under natten före korsfästelsen och sen dess irrat omkring i Jerusalems omgivning, hit sen dit, i samvetsqual och förtvivlan - men nu hade han sett honom, Levande; det var en segrare han sett, icke en korsfäst och smäddad människa; han begrep inte, hur det gått till, men levde det gjorde han. Och så kom 2 stycken från Emmaus; de hade suttit och ätit med en främling från vägen, och när han bröt brödet, såg de, att det var Han, det var alldeles som på torsdagskvällen, då han bröt sönder brödstycket och talade de underliga orden om sitt blod och sin lekamen; han måste ha uppstått på något sätt, han måste leva. Och nu samtalande de, var och en berättade sitt - dörren reglade de: ingen kunde veta, vem judarna härnäst tänkte dra inför Stora Rådet. - Då stod Han mitt ibland (dem), plötsligt: "Frid vare med eder! Såsom Fadern har sänt mig, så sänder ock jag eder". Han sände dem. De var några stycken i ett rum i Jerusalem, enkla män och kvinnor, fiskare och tulltjänstemän. Men de lydde Honom, sin Herre. De började i Jerusalem. Andra tog vid, Paulus, eldsjäl; evangeliet om Korset och graven svingade sig över till Europa, kämpade sig norrut steg för steg. Ännu i detta ögonblick ljuder detta budskap, idag, nu genom ord och sakrament, genom Kyrkan mitt i all dess brist. Nu har Anden från Mannen på Korset nått dig, som besöker en högmässa 1940. Ty han levde verkligen, och han lever ännu idag.

Vad säger han dig? - Han säger icke att världen är bättre, än vad den är. Död och Synd råder i världen, det får du finna dig i. Men sedan säger han: "Gråt icke!" Död och Liv är hoptvinnade här, men det, som du kallar död, är kanske liv, och det, som du kallar liv, är kanske död. Att bara finnas till är icke Liv. Här gå många människor omkring på jorden

och sköter sina affärer, men de är döda. Att sluta andas är icke Död. Många människor vila på kyrkogården, men de leva, ett oförgängligt liv, som aldrig någonsin dör.

Därefter säger han: "hur är det med dig själv? Den som gick ifrån dig, den bortgångne eller den bortgångna, som du sörjer och vill ha tillbaka, honom har jag i mina händer, hon bor i min Faders hus, men hur är det med dig själv? Lever du, eller inbillar du dig bara, att du lever? Det enda liv, som varar, är Kärleken - den "lever som Gud", lever som jag själv, korsmärkt och segrande, ringakatad och evig, svag och ändå "starkare än Döden". Den som älskar, han har övergått från döden till Livet. - Och är jag död, då säger han till mig som till änkans son: "Stå upp. Det gäller att så en ädel säd på vandringen genom Världen. Det gäller att älska, förn sol gått ned. Så res dig upp och stå på dina fötter." Men då svarar jag: "Jag kan icke stå upp. Jag vill älska, men jag gör det inte, jag kan inte. Hjälp mig! Giv mig ditt liv, Herre, som övervinner döden." Och nu har han äntligen fått mig på rätt bog. Att bara frukta döden, den lekamliga döden, det är något okristligt i en sådan hållning. "Frukten icke för dom, som väl kunna dräpa kroppen, men som ingen makt hava över själen, utan frukten Honom, som har makt att förgöra både kropp och själ i det brinnande Gehenna", sade Mästaren till sina lärjungar. Fly icke bara Döden, utan framförallt hans tvillingbror Ondskan! Frukta icke endast detta, att du en gång skall insomna, utan frukta det där, som vi förut talade om: detta att vi måste svara, räkenskapen, domen. Tänk icke bara att det gäller att leva så länge som möjligt; frågan är hur du lever. Nu först blir du på allvar varse Guds kärlek, uppenbar i Kristus. Det väsentliga i texten idag är verkligen icke Herrens makt att uppväcka döda, utan det är hans Godhet. "Han var sin moders ende son" - "Kristus gav honom åt hans moder" - dessa satser gör, att undret icke är ett naket maktunder utan en gärning av enkel godhet. Herren kom till Nain och gjorde en åldrig kvinna en tjänst. Och det viktigaste i evangeliet om Korset och Uppståndelsen är detsamma: offret, gåvan, vittnesbördet om att Gud i himmelen är God. Han kan långsamt hjälpa den, som icke kan "stå upp" - ett steg i taget, om du beder och hänger fast vid honom. Och så kan han ge mig trygghet inför domen, trots att jag förblir syndare till mitt sista andetag. Men detta är en sak för sig, som inte skall behandlas på 16:e söndagen efter Trefaldighet, då "Dödens skugga" är predikoämnet. Det viktiga idag är att vi sluta upp att frukta den lekamliga Döden och klaga över den. Det finns andra ting att tänka på, som är åtskilligt allvarligare, nämligen "Evig Död" och "Evigt liv". Men vilken fruktan, som än ansätter oss, och vilken "Död", som än skrämmer oss - för allting finns det bot i Guds Ord. Och därför sluta vi, såsom vi började, med den bönen:

"Upplys oss Herre med ditt ord
Att vi på denna mörka jord
Ifrån din väg ej vike
Och för oss sist i Kristi tro
Från "Dödens skugga", där vi bo,
Till ljuset av ditt rike." Amen.